

הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד

רב דניאל שטיין

א. גמ' שבת (כא-כא:) - אמר רב הונא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול. אמר רבא מאי טעמא דרב הונא, קסבר כבתה זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה. ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול, אבל לא בשבת, קסבר כבתה אין זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה וכו'. אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה, בין בחול בין בשבת. אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב, קסבר כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה. [פרש"י - ואסור להשתמש לאורה. שיהא ניכר שהוא נר מצוה].

ב. גמ' שבת (כב.) - אמר רב יהודה אמר רב אסי אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה, כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר לי, וכי נר קדושה יש בה, מתקיף לה רב יוסף, וכי דם קדושה יש בו, דתניא ושפך (את דמו) וכסה (וכסהו בעפר) במה ששפך יכסה, שלא יכסנו ברגל, שלא יהו מצות בזויות עליו. הכא נמי שלא יהו מצות בזויות עליו וכו'. איתמר, רב אמר אין מדליקין מנר לנר, ושמואל אמר מדליקין וכו', יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב אדא בר אהבה, ויתיב וקאמר טעמא דרב משום ביזוי מצוה, אמר להו לא תציתו ליה, טעמיה דרב משום דקא מכחיש מצוה. מאי בינייהו, איכא בינייהו דקא מדליק משרגא לשרגא, מאן דאמר משום ביזוי מצוה משרגא לשרגא מדליק, מאן דאמר משום אכחושי מצוה משרגא לשרגא נמי אסור.

ג. ר"ן (ט: בדפי הרי"ף) - מנר חנוכה לנר חנוכה ואפילו על ידי קינסא שרי דהא אסיקנא בגמרא דטעמיה דרב דאמר אין מדליקין משום ביזוי מצוה ודוקא על ידי קינסא הוא דאסר דאילו מנר חנוכה לנר חנוכה בלא קינסא ליכא ביזוי מצוה ומינה דשמואל אפילו על ידי קינסא שרי וזו היא השטה המחזורת בגמרא ולא כן דעת הרמב"ן ז"ל שכתב דלמסקנא ע"י קינסא אסור והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ד' מהלכות מגלה וחנוכה ומדליקין מנר חנוכה לנר חנוכה וכתב עליו הראב"ד ז"ל ועל ידי קינסא.

ד. רמ"א (סי' תרע"ד סע' א') - ונהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כ"כ ולכן אין להדליק זה מזה.

ה. בעל המאור (ט. בדפי הרי"ף) - למ"ד אסור להשתמש לאורה של נר חנוכה כל תשמיש במשמע אפי' תשמיש דמצוה ותשמיש קדושה משום דקסבר כיון שהם זכר לנרות ולשמן של היכל אסורות הן בהנאה כל עיקר אפילו לקרוא בספר ואפי' לסעודת שבת ולסעודת מצוה, ולמ"ד אסור להרצות מעות כנגד נר של חנוכה דוקא הרצאת מעות וכיוצא בה שהיא תשמיש רשות ושל חול וכדקא פירש טעמיה משום בזוי מצוה אבל תשמיש מצוה ותשמיש קדושה מותר להשתמש לאורה.

ו. רמב"ן מלחמות ה' (שם) - דכי אמר רב אסי אסור להרצות מעות רבותא קמ"ל שאפילו הרצאת מעות שאינו אלא עיון הקל אסור כל שכן תשמיש אחר בין של מצוה בין של קדושה, ואפילו שמואל נמי בשאר תשמישין מודה דאסור משום דהרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה ואף על פי שיש לו נר אחר פעמים אדם מדליק כמה נרות בביתו ולא חלק אלא על הרצאת המעות מפני שאינו תשמיש אלא הנאה בעלמא.

ז. בית הלוי (הל' חנוכה) - ועיין ברא"ש שכתב דהא דאמר אסור להשתמש לאורה הוא דוקא תשמיש קבוע ולקמן קמ"ל דגם להרצות מעות דהוא תשמיש עראי מ"מ כיון שהוא של גנאי אסור. ולדבריו תשמיש עראי ואינו של גנאי שרי. וכל זה הוא לשיטת רש"י דבעראי לא יאמרו שהדליקה בשביל זה. אבל להר"ן דהטעם דעשוהו כמנורה הא אין לחלק כלל ובכל גווי אסור.

ח. ר"ן (שם) - פירוש כל תשמישין ואפילו תשמיש מצוה דכיון שעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה עשאוהו כמנורה שאין משתמשין בה כלל וכו' י"ל דעד כאן לא שרינן אלא להדליק מנר לנר משום דתרוייהו חדא מצוה כלומר מצות נר חנוכה ומין במינו אינו בטל אבל שאר מצות נראה כמבטלות זו את זו.

ט. שו"ע (סי' תרע"ג סע' א') - לפי שאסור להשתמש בנר חנוכה בין בשבת בין בחול, ואפי' לבדוק מעות או למנותן לאורה אסור, אפי' תשמיש של קדושה, כגון ללמוד לאורה, אסור, ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה. [בה"ל (שם) - כשהוא תשמישי קדושה ובדרך ארעי כגון ללמוד לפניהן דרך ארעי אפשר דלכו"ע אין להחמיר וצ"ע].

י. גמ' שבת (כא:) - תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ וכו' ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו, ודיו. אמר רבא צריך נר אחרת להשתמש לאורה ואי איכא מדורה לא צריך. [פרש"י - נר אחרת. לעשות היכר לדבר]. [ח' הריטב"א - וצריך נר אחרת להשתמש לאורה. פי' כדי שלא ישתמש לאור נר חנוכה כלל].

יא. שו"ע (סי' תרע"א סע' ה') - נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרה"ר מבחוץ כו', ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה מניחו על שולחנו ודיו, וצריך נר אחר להשתמש לאורו ואם יש מדורה אי"צ נר אחר. [כה"ל (שם) - וצריך נר וכו' ונראה דוקא במניחה על שולחנו אבל כל שמניחה סמוך לפתח א"צ לנר אחרת אף על פי שעומד לו לשם הואיל ואינו בא להשתמש לאורה לאיזה תשמיש. אכן מנהג העולם וכן מנהג רבותינו דבכל נר חנוכה המודלקת בתוך הבית צריך נר אחרת אפילו לא היה צריך לתשמיש שלא יאמרו לצרכו הדליקה וכן אני נוהג למעשה כ"כ המאירי].

יב. שו"ע (סי' תרע"ג סע' א') - ונוהגים להדליק נר נוסף כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף שהוא אותו שהודלק אחרון. [כה"ל (שם) - הנה לדעת הב"ח הוא כפשטיה דאך נגדו מותר לשמש אבל נגד כולן יחד אסור כיון שיש נר חנוכה בתוכם וכו' ולדעת רמ"א בסוף הסעיף כיון שיש נר חול בתוכם שוב אין ביזוי מצוה בהשתמשו נגד כולם כיון שיש שם נר הנוסף או השמש והיה די לו לשמש נגד אורו בלבד ולא מהני ליה נר חנוכה וכו' וכן הסכים המ"א והפר"ח להקל [אלא שהפר"ח סיים דאם אין די לו לתשמישו בהנר של חול דהיינו דבר שהוא צריך עיון גדול וצריך לזה הענין ג"כ האור של נר חנוכה באופן זה בודאי אין להקל] אלא דהמ"א סיים דלדברי המלחמות אין להשתמש נגד כולן בעניינינו מטעם אחר שלא יאמרו לצרכו הדליקו].

יג. רמ"א (סי' תרע"ג סע' א') - ויש לעשותו יותר ארוך משאר נרות, שאם בא להשתמש ישתמש לאותו נר (מרדכי) וכו'. נר של היתר דולק עם נר של איסור ואז מותר להשתמש אצלן (ד"ע). [משנ"ב (ס"ק כ"ד) - דהא הדלקת השמש הוא כדי שישתמש לאורן ש"מ דאם הם ביחד מותר לשמש אצלן ויש מן הפוסקים דס"ל דדוקא שמש שעומד למעלה מכל הנרות שרי דאז עיקר תשמישו לאור השמש משא"כ בזה שמשתמש לאור כולן הרי מתהנה ג"כ מנר חנוכה והנה במ"א ופר"ח הסכימו דהדין עם הרמ"א אמנם הגר"א לעיל בסימן רס"ד האריך בזה ומשמע דלדבריו אין הדין הזה מוכרע וכן במור וקציעה משמע דלמעשה יש להחמיר בדין זה].

יד. ס' מקור חיים (סי' תרע"ב) - נראה לי דעיקר המצוה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה כדי לראות אותם לשמח בהם כי הם ג"כ זכר לשמחה שהיו מדליקין אחר הנס כמו שכתוב והדליקו נרות בחצרות קדשך וכו' והכי משמע מה שכתוב אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם ולכן הרואה ג"כ מברך ולא סגי שידליק וילך למקום אחר.